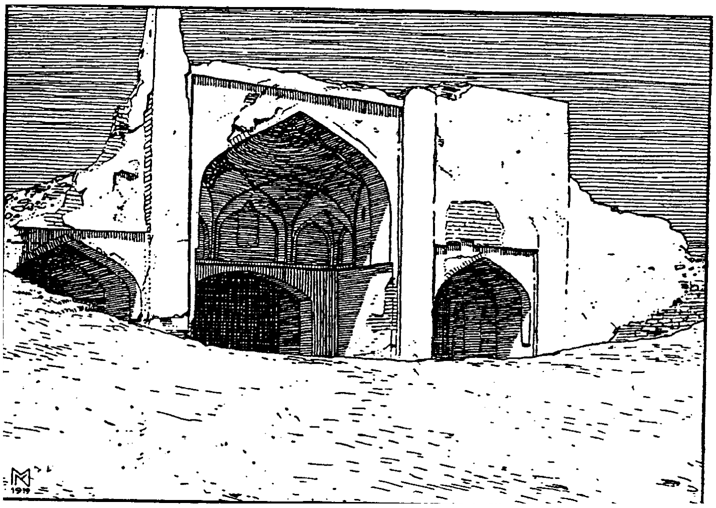

وێنە ٢١: دەروازەی خانی بیئرەننوس

لە ڕووی ڕوخساری دەرەوەش ئەو دەروازە هاویەك هەڵنەکەوتووە (وێنە ٢١)، لە کاتێکدا کە لەلای باکووریەوە، لە تەنیشت باگرە قووڵ و بەرینەکەی دەروازە، کە تاقێکی کەوانتیژی کراوەی هەیە، ژورێکی نەوی تری ڕوو بە جادە دروستکراوە و لە پشتی ئەو ژوورەوە، ساختومانی دەروازە لە ڕووی کاروانسەراکە بەستوونی بۆ دەرەوە دەرپەڕیوە، کەچی لەلای باشوریەوە، یەکسەر دوای باگرەکە، بەلاری و بە بڕی نیو مەتر بۆ دوواوە گەڕاوەتەوە، تا گەیشتۆتە دیواری دەرەوەی کاروانسەراکە. باگرەکە بە نیوە گومەزێکی کراوەسەری گیراوە، ئەو نیوە گومەزەش خراوەتە سەر تۆڕە میچێکی چەماوە، کە لە کەوتگەی زەمینیی شێوەیەکی لاکێشەیی هەیە. لە ناوەڕاستی سەرەوەی کەوانە کراوەکەی نووسینێك نوسراوە، کە نەتوانرا بخوێندرێتەوە. ژوری دەروازەکە شێوەیەکی چوار گۆشەیی گۆشەلاری هەیە. لە پشتەوەی ڕووە لارەکان، واتە لەسەر تەوەری هەردوو ژێی چوارگۆشەکە، چوار کونجی قووڵ هەڵکەوتووە. ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوای ژوورە چوار گۆشەییەکە بۆ سەرجادە و حەوشە دەچێت و باکوور و

باشووری بۆ ناو ڕاڕەوی تەوێلان. هەموو ژوورەکە بە میچی گومەزی جوان داپۆشراوە، کە لە کەرپوچ چنراون. ڕاڕەوی تەوێلان، لە تەنیشتییەوە، بە سێ نێوانە پرد و بە چوار میچە سەبەتەی کەوانەیی لێك جودای گومەز ئیلیپسی بۆ میچی کونجەکانی تەنیشتیان دەپەڕنەوە. بۆ لای حەوشە دەروازەکە کەمێك چۆتە دەرەوە، لە دەستی باشووری ئەدەبخانەیەك و لە دەستی باکووری ژوورێکی تاریك دامەزرێنراوە، کە دەرگاکەی دەکەوێتە ناو ژووری دەروازە. پێ دەچێت دە دەروازەکە بالاخانەیەکی هەبووبێت، بەلام نەخشەی ئەو بالاخانەیەش وەکوو بەرزی دەروازەکە نەتوانرا ساخ بکرێتەوە.

هەموو ئەو کاروانسەرایانەی کە لەمەوبەر باسمان لێوە کردوون، لەگەڵ بوونی هەندێ جیاوازی لە نێوانیان، بۆ نموونە لە ڕووی شێکاری گۆشەکانیان، پێکهاتەی پەیکەری دەروازەکانیان، هەروەها چۆنایەتی قولله پشتگیرەکانیان، بەلام هەموویان لە شتێك هاوبەشن: ئەویش ئەوەیە هەر هەموویان لە چوارگۆشەیەك یان لە لاکێشەیەك پێکهاتوون، کە چواردەوریان بە ڕیزەکانی کونجی حەوانەوەو ڕاڕەوی تەوێلان گیراوە و لە ناوەڕاستانەوە حەوشەیێکی فراوانیان هەیە. بەپێی پێویست گەورەیی و بچووکی بیناکانیان تا درێژی ٩٠ م دیاری کراوە. دیارە کاروانسەرای لەمە گەورەتر لە پراکتیك نەبینراوە. هەروەکو پێشتر وتمان، لە سەردەمەکانی دواتر، بە کۆمەڵێك بینای بچووك بچووك لە شوێنێك بۆ دابینکردنی پێویستییەکان، وازیان هێناوە. لەوانەشە هۆی ئەمە ئەوە بووبێت، کە کاروانسەراکان وەکوو کاتەکانی پێشوو چیتر ڕۆڵی خێرخوازییان نەدیبێت، بەڵکوو تەنها بە مەبەستی هەڵسووڕانی کاروکاسبی و کاروباری بازرگانی هاتبنە ئارا. لەگەڵ ئەوەش لە میانی هەردوو شیکاردا، بۆ دابینکردنی پێویستییەکانی شەپۆلی کاروانچییان، شێوەیەکی تری زۆر سەرنجڕاکێشیان هێناوەتەدی، ئەویش بریتییە لە بینایێکی لاکێشەیی داخراو، کە دوو حەوشی فراوانی لە ناوەخۆ لە باوەش گرتوە. هەردوو کاروانسەرای (سەعد ئاباد) لەسەر جادەی ئەسفەهان بەرەو تاران و (موسالا) لەسەر جادەی نەجەف بەرەو کەربەلا نموونەی ئەو شێوەن. کاروانسەرای موسەلا (وێنە ٢٢) لە لاکێشەیەکی زەبەلاحی (٨٨,٥ × ١٤٦)م، بۆ دوورکەوتنەوە لە

بارستەی ناپێویست، گۆشەکانی بە لاری دروستکراون. لە ناوەندی سێ لایەوە، سێ کەلووی نیوەبازنەیی هەیە، دەروازەکەی کەوتۆتە ناوەڕاستی لای ڕۆژهەڵاتی، لە ڕێگای ئەو دەروازەوە دەچێتە ناو حەوشەیەکی قووڵی (٨٠ × ٥٩) م، کە هەر چواردەوری بە ڕیزێك کونجی سادە شورا کراوە، بەوەش کارەکتەری حەوشەی پێشەوەی بیناکەی بەخۆوە گرتووە. ئیتر ئەو حەوشە جگە لە بیرێکی ئاو، هیچی تری تێدا نیەو خاڵیە. نەبوونی هیچ سەکۆیەك و ژمارە کەمەکانی کونجی حەوانەوە تێیدا، وا پێشان دەدا، کە ئەو حەوشە بە شێوەیەکی سەرەکی بۆ حەوانەوەی حوشتری کاروانچییان بەکارهێنراوە. واتە بۆ ڕەوەیەکی گەورەی وڵاخی بارهەڵگر، کە لە لایەن ژمارەییێکی کەمی کاروانچییان هێنراون بۆ ئەوێ.

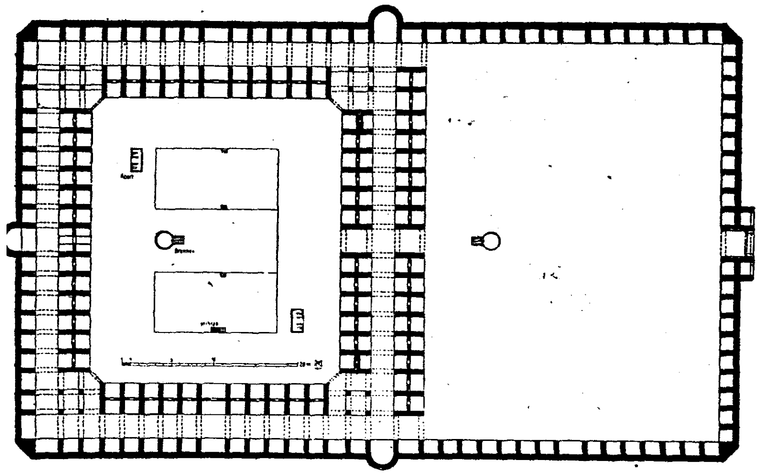

وێنە ٢٢: خانی موسەللا لە نەجەف

لە ناوەڕاستی لای ڕۆژئاوای ئەو پێشحەوشە، دالانە دەروازەیەك دەچێتە ناو حەوشەکەی تری ناوەوە، کە (٥٨ × ٥٠) م فراوانە. ئەو حەوشەیە بە ژوورە سەرداپۆشراوەکانی حەوانەوە دەورە گیراوە، ئەو ژوورانەش بریتین لە ڕاڕەوێکی بەردەوام و نەپچڕاوی تەوێلان و سێ ڕیز کونجی حەوانەوە. لە گۆشەکانی ناوەوەی

حەوشەی ناوەوەو لە دالانە دەروازەکەی دەچێتە ناو ڕاڕەوی تـەوێلان، جگە لـەوەش لـە گۆشەکانی باکوور و باشووری پێشحەوشەکەوە، ڕاڕەوی تـەوێلان ئاوەڵایـە، ژووری قوللـە نیوە بازنەیی‌یەکان لەگەڵ کونجەکانی هاوسێیان تێکەڵ بە یـەکتر بوونـەو کونجـەکانیان قووڵـتر کـردووە. لـە حەوشـەی نـاوەوە، جگـە لـە دوو سـەکۆی گـەورە، کـە لـەلای باشووری‌یەوە میحرابێك دروستکراوە، دوو ئەدەبخانەی سەربەخۆ و بیرێکی هاوشێوەی بیرەکەی پێشحەوشەی هەیە. نەخشـەی زەمینـی دەروازە سادە دوو نهۆمی‌یەکـەی، بـە هۆی چوار نیوە ستوونی تاج ستاکلایتی دابەشکراوە و تونێلی کەوانـەیی باگرەکـەی بـە موزایکێك لە کەرپوچێکی شوشەییو، نەخش و نیگاری لەگەچ دا ڕێژراو ڕازێنراوەتەوە.

(خانی حامات) لـە ناوەڕاسـتی ڕێگـای نەجـەف بـەرەو کەربـەلا، کـە خـاوەنی پێنـج حەوشەیە، لە بنچینەدا لە ئاوێتەی دوو کاروانسەرای سەربەخۆ، لە تەرزی کاروانسەرای موسەلا، هاتۆتە ئارا. بچوکەکەی باکووری ڕۆژهـەڵاتیان سێ حەوشـەو گەورەکـەیان دوو حەوشەی هەیە (وێنە ٢٣)، دەروازەی هـەردوو کاروانسـەرا کەوتۆتـە ڕووە هاوبەشـەکەی ڕۆژهەڵاتیان، پێشحەوشەکەیان لە لایە تەنگەکانیان و لە لاباڵـەکانی تەنیشت حەوشـەی ناوەوە ڕێزە کونجێکی سادەیان هەیـە، کـەچی لـە بـاڵی لای جادەیـان ڕاڕەوی تـەوێلان و دوو ڕێـزە کونجـی حەوانـەوەیان هەیـە. حەوشـەی نـاوەوەش بـە سـێ ڕێـزی ڕاڕەوەی تـەوێلان و دوو ڕێـزی کونجـی حەوانـەوە دەورگـیراوە، هـەر حەوشـەیەك دوو سـەکۆی میحرابدارو دوو ئاودەستخانەی سەربەخۆی هەیە. حەوشە بچووکەکەی نێـوان هـەردوو کاروانسەراش وەکـو پێشحەوشـەکەیان دامـەزراوە. کاروانسـەرای حامـات دەروازەی شـێوە قوللـەیی نیـە، لـە جیـاتی ئەمـە لەسـەر بـاڵی هاوبەشـی نێوان هـەردوو کاروانسـەرا، لـە کـەرخی (ئاسـتی) پێشحەوشـە گەورەکـە و حەوشـە بچووکەکـەی نـاوەوە، قوللەیـەك دروستکراوە، کە بەرزی‌یەکەی هەر بە قەدەر بـەرزی کاروانسـەراکەیەو بـە قـەد ڕاڕەوی دەروازەکە بەرینە. ئەو قوللەیەش ڕووتەختێکی (پلاتفـۆرم) لەسـەر چـوار سـتوونی بـە کەوانەی تیژ بەیەکەوە بەستراو هەڵگرتووە، ئەو ڕووتەختەش بە ستارەیەکی نەخشـدار دیکۆر کراوە. ناکرێ ئەو بینایە، کە چ برِ هاویەکی بـاوی (تـەقلیدی) تێدا نیـە، لەیـەك کاتدا وەکو یەك بینا دروستکرابێت، بە مەزندە دەبێـت حەوشـەی باشـووری ڕۆژئـاوای،

کە بە کونجەکانی حەوانەوە دەور گیراوەو لەهەر گۆشەیەکی چوار قوللەی بازنەیی هەیە، کۆنترین بەشی ئەو بینایە بێت. بینایەکی گەورەتری نوێ، کە لە ناوەڕاستی لاکانی قوللەی بازنەیی هەبووە، لە پاڵ دروستکراوە، بەڵام هۆی بوونی گۆڕستانێك لە تەنیشتی، نەتونراوە بە هەمان ئاراستە ڕاست بنیات بنرێت، بۆیەشە باڵێکی بە لاری بەرەو جادە چووە. پاشان لە قۆناغی دوایی، هەردوو بینا بە هۆی دوو حەوشەی کونجدار بە یەکەوە لکێنراون.

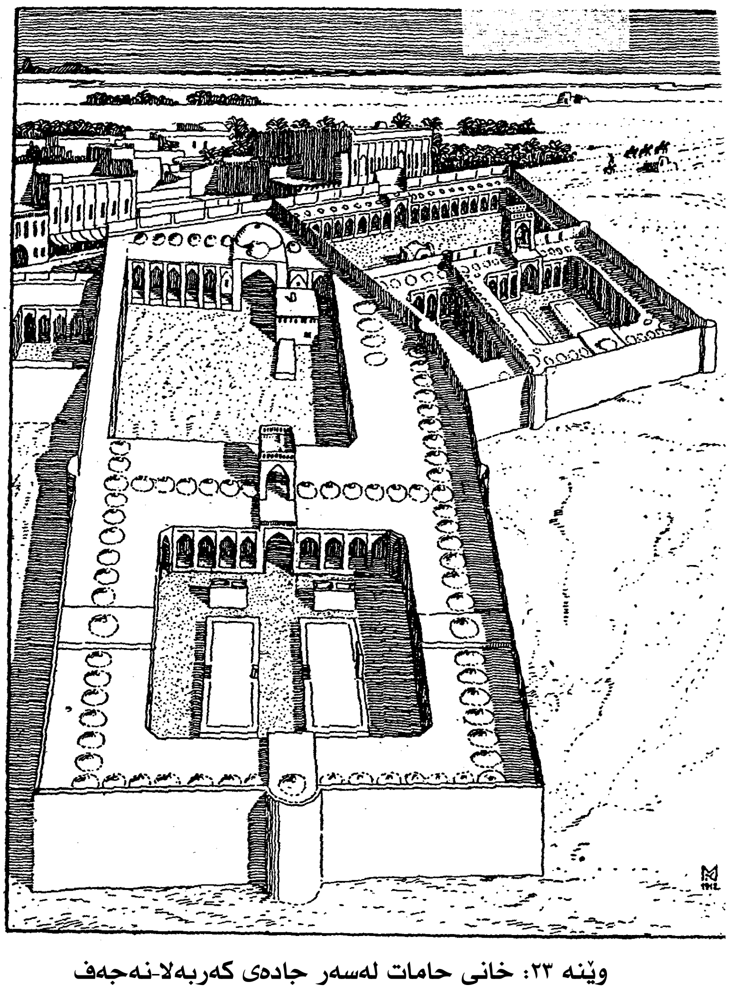

وێنە ٢٣: خانی حامات لەسەر جادەی کەربەلا-نەجەف

کاروانسەرای (ئەمین ئاباد) لەسەر جادەی ئەسفەهان بەرەو شیراز، شێوەیەکی تری یەگجار تایبەتی هەیە، نەخشەی ئاسۆییە زەمینیەکەی لە جیاتی چوارگۆشەیەکی ئاسایی هەشتگۆشەیەکی ئاسایی ڕێکوپێکی هەیە (وێنە٢٤).

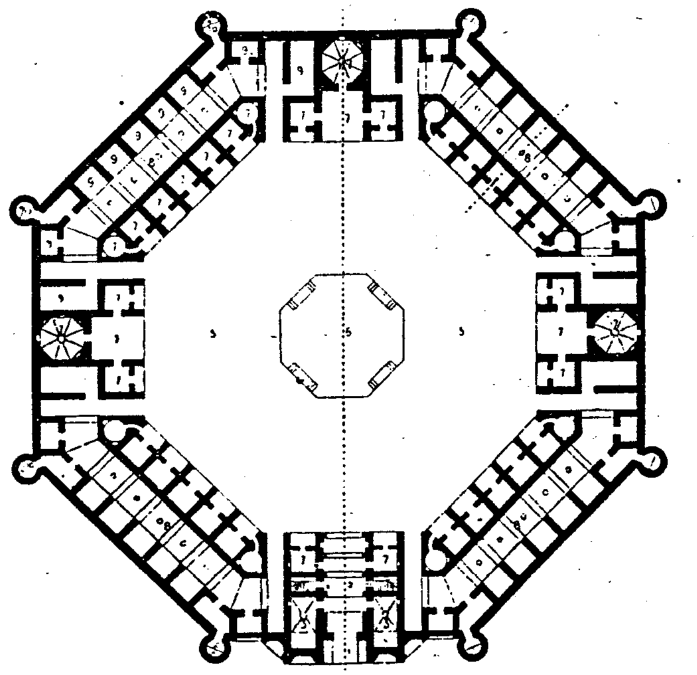

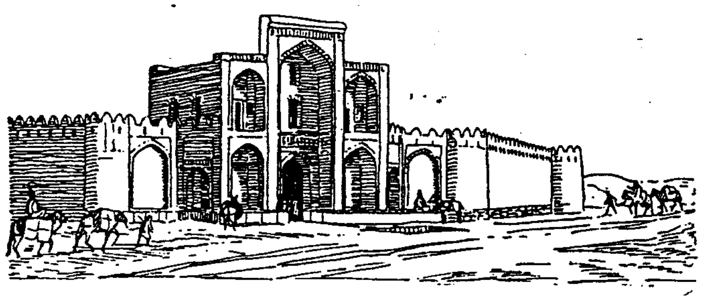

وێنە ٢٤: کاروانسەرای ئەمین ئاباد لەسەر ڕێگای ئەسفەهان بەرەو شیراز لە (P. Coste, Monuments modernes des la perse) وەرگیراوە.

(پاسکال کۆستال) کە ڕووپێوی ئەو کاروانسەرایەی کردووە و نەخشەکەی کێشاوەتەوە، ئەوەی ڕۆشن کردۆتەوە، کە لە گەشتەکەی ئێرانیدا، تەنها سێ دانەی لەم تەرزە کاروانسەرایە کەوتۆتە بەرچاو. من نەمزانیوە کەلە عێراقیش هیچ جۆرە کاروانسەرایێکی ئاوا هەبووبێت. ئەو بینایە ٥٨ م بەرینە. ڕووی پێشەوە و قوللە خڕو نزیکە بازنەییەکانی هەر هەشت گۆشەی لێ بچێتەدەر، ئیتر بەشەکانی تری هەموو بە دیوارێکی ددانەداری٦,٥م بەرز دەورە گیراوە. یەکێك لە هەشت لاکانی دەروازەیەکی دوو نهۆمی زەبەلاحی هەیەو سەرتاسەری ئەو لایەش بە درێژایی بە کوێرە تاق و کونج بەش بەش کراوە. باگری دەروازەکە کە تاقێکی کەوانتیژی هەیە، کەوتۆتە ناو چوارچێوەیەکی لاکێشەیی، ئەو چوارچێوەش بە سواندەیەکی چین چینی لوولەیی پەسار دراوەو نزیکە ٣م لە باڵاخانەی دەروازەکە بەرزبۆتەوە. لەملاو ئەولای دەروازەکە دوو کونجی نیوە هەشتگۆشەیی بە بان یەکەوە دروستکراون، ئەوانەی سەرەوەیان وەکو شێوە بالکۆنێك بۆ ژوورەکانی باڵەخانەی دەروازە هەڵکەوتوون. چوارچێوە لاکێشەییەکەی دەروازە بە دیوارێکی لار بە دیواری دەرەوەی کاروانسەراکە پەیوەستکراوە. لە ڕووی ئەو پەیوەستە لارەش کونجێك دروستکراوە. لە باگرە تاقکەوانییەکەوە دەچیتە ناو ڕاڕەوی دەروازە، لەملاو ئەولای ئەو ڕاڕەوەش دوو ژوور بۆ چاودێرو پاسەوانان هەیە، لە پشتەوەی ئەو ژوورانە دوو کونجی تر هەن، کە پلیکانەیان تێدا ناواخنکراوە بۆ سەربان و باڵەخانە. لە پشتەوەی هەر یەکێك لەو پلیکانەیەش ژوورێکی تر هەیە بۆ حەوانەوەی مێوانان. دابەشبوونی ژوورەکانی ناوەوەی وەکو هی کاروانسەراکانی ترە. حەوشەیەکی هەشتگۆشەیی دەکەوێتە ناوەڕاستی بیناکەو لە ناوەڕاستی ئەو حەوشەیەش سەکۆیەکی هەشتگۆشەی دروستکراوە. هەرچوار دەوری حەوشەکەش بە ڕێزە کونجێك پەرژین دراوە، لە دیواری دوواوەی ئەو کونجانە دەرگایێك دەچێتە ژوورەکانی پشتەوەیان. ئەو بارستە دیوارە سێگۆشەییەی کە لە گۆشەکانی ناوەوە هاتۆتە ئارا، کراون بە ژوورۆچکەیەکی بازنەیی و دەرگەیان لەناو کونجەکانی هاوسییان بۆ کراوەتەوە. لای بەرامبەر دەروازەو دوولا ستوونەکەی سەر ئەولایە، بە هۆی هەیوانێك لە ناوەراستەکانیان، پتر خراونەتە

بەرچاوان، هەر هەیوانێك قووڵایی كونجێك و ژوورەكەی پشتەوەی داگیركردووە. لە پشتەوەی هەر هەیوانێكیش ژوورێكی هەشتگۆشەیی هەیە، كە بە گومەزێكی ئەستێرەیی سەریان داپۆشراوە، بە هۆی ئەم ژوورانەش ڕاڕەوی تەوێلان بووە بە چوار لەتی لەیەك جودا. لەملاو ئەولای هەر هەیوانێك كونجێك هەیە، لە تەنیشتی ئەو كونجانەش دەرگایێك هەیە بۆ ناوەوەی ڕاڕەوی تەوێلان. لە نێوانی ڕاڕەوی تەوێلان و دیواری دەرەوەی بیناكە ڕێزە كونجێكی تر هەیە، بەڵام لە جیاتی ئەم كونجانە لە لایە هەیواندارەكان ژووری داخراو هەن. لەم بینایە، بە بەراوردكردن لەگەڵ ئەوانەی تر، زۆر جوانكاری سەرنجڕاكێشی تێداكراوە. بە تایبەت لێواری تاقی هەیوانەكان و كەوانەی نزمی دەرگاكانی ڕاڕەوی ناوەوە، بە نەخش و نیگاری لە كەرپوچ هەڵچنراو ڕازاندراوەتەوە، چوارچێوەی تاقی دەروازە سەرەكیيەكەشی، لە كەرخی زەوی باڵاخانەكەی، بە نووسینە- ملوانكەیەك ئارایشتكراوە.

لە كۆتاییدا، وەكو نموونەیەكی تری كاروانسەرای ئێرانی، باسی كاروانسەرای (بێستوون) دەكەم (تەختە ٤). ڕوخسارەكانی ئەو كاروانسەرایە دەچێتەوە سەر ڕووخساری كاروانسەرای (ئەمین ئاباد). سەرەڕای باگرێكی بەرز، دەروازەكەی كوێرە تاقێكی باریكەلەی سێ نهۆمی هەیە. ژووری دەروازەكەی لە چاو ژوورەكانی تری زۆر بەرینترە. ئەو بەشە بەرینەش بە هۆی دیوارێكی لار بە بەشبەشە تەسكترەكان پەیوەستكراون، لەودیوارەش كونجێكی نیوە هەشتگۆشەیی دوو نهۆمی جێی خۆی گرتووە، لە كاتێكدا ڕووخسارەكانی كاروانسەرای ئەمین ئاباد، هەروەها خانی ئەسەدی بەغدا، تەنها بە هۆی دابەشكاری كوێرە تاقان ڕووێكی ئارشیتێكتوری پێدراوە، كەچی دەبینین وەستای ئەو بینایە ڕووخساری بیناكەی بەڕێزە كونجێكی كوور (قووڵ) داپۆشیوە، بە شێوەیەك كە ئەو كونجانە ئەگەر بۆ شەو بەسەربردنیش كەڵكیان نەبێت، ئەوا بۆ پشوودانی كاروانچیان بۆ كاتێكی كورت، وەكو پشوگایێك، یان بۆ فرۆشگای بچووك بچووك زۆر لەبارن. گۆشەكانی كاروانسەرای بێستوون بە قوللەی سێ چوارەگە بازنەیی گیراون، كە نهۆمێك لە كاروانسەراكە بەرزترن و باڵەخانەیەكی زارشێوەیی بەرەو دەرەوە ئاوەڵا، بە تەنیشتییەوە پەیوەستكراوە؟

لە بینای ئەو کاروانسەرایە، شتێکی تریش شایانی سەرنجلێدانە، هەموو بەشەکانی زۆربەی کاروانسەراکانی عێراق و ئێران، لە کەرپوچ دروستکراون. ئەو پەڕەکەی لە لێژایی بیابانەکان بەدواوە، پارچە بەردیش بەکارهێنراوە. ئەویش تەنها لە میچە چەماوەکانیان کە بە گەچ دروستکراون (چاتی)، لە سەرەوەی سامەڕاوە، دەبینرێت، کە لە دیوارەکانیشیان هەریەك جۆرێك لە بەردی بەکارهێنراوە، کەچی لە کاروانسەرای بێستوون، هەردوو ماددەی بینا، واتە بەردی سروشتی و کەرپوچ پێکەوە بەکارهێنراون. بناغەی دیوارەکان تا بەرزی ڕووی سەکۆکەی بە پارچە بەرد دروستکراوە، زەمینی سەکۆکە و ڕوومەتەکانی بە بەردێکی باشی نەقاڕی بەرگکراوە، هەروەها دیواری دەروازەکەشی. هەموو دیوارەکانی سەرەوەی ئەمانە بە کەرپوچ هەڵچنراوە. وە کۆتایی سەرەوەیان، بە دوو چینی لولەیی لەسەریەك پاسارکراون.

کاروانسەرای (شاعەباس)[١٩] لە (سەبزەوار)ی ڕۆژهەڵاتی (ئەستەرئاباد)یش دەچێتەوە سەر دەزگا کۆنەکانی میزۆپۆتامیا. لە حەوشە، لە پشتەوەی ڕێزە کونجە تاقدارەکانی، گەنجینەی گومەزدار هەیە، لە پشتەوەی ئەوانەش ڕاڕەوی تەوێلان، بە هەیوانێك و دالانی دەروازە بووە بە دوو بەشی لێکتر جودا، کە لە دەوری هەموو کاروانسەراکە دەسوڕێتەوە. بەرامبەر ئەوە لەم کاروانسەرایە ڕێزە کونجە قووڵە دەرەکییەکە نیە. جگە لەوەش دەروازەو هەیوانەکەی بەرامبەر دەروازە دوو نهۆمی دروستکراون. بە شێوەیەکی جیاواز لەگەڵ هەموو ئەو کاروانسەرایانەی کە تا ئێستا باسمان لێوە کردوون، بەڵام لە بیری بنچینەییان وەکو ئەوان، کاروانسەرای (ریبات)ی (سەنخاس)[٢٠] (Senchas) لەسەر جادە بڵند و کۆنەکەی جورجان- مەشهەد بنیاتنراوە. ئەو کاروانسەرایەش بە پێی ئەو تاسولقانەی کە لە لایەن (ئێ. دیز) دۆزراونەتەوە، دەگەڕێتەوە بۆ سەدەی ١٦ تا ١٧ی زایینی. لەسەر ئەو جادەیە، کە ناومان برد، چواردە پشووگا لە لایەن (ئەمیر عەلی شێر)ی وەزیری (سوڵتان حوسەین بایگر (١٥٠٩ز) دروستکراوە، شەشەمینەکەیان (ریباتی ئیشق) بووە لە سەنخاس، کە دەبێت ئەوە هەمان کەلاوەکەی ئێستا بێت. لە توانادا نەبووە، کە ئەو چواردە کاروانسەرایە ساغ بکرێتەوە، هەندێکیان تەنها کەلاوەیەکی وێرانەی بێ شێوەیان لێ ماوەتەوە، چونکە لە ناوچە

تەخت و راستاییەکان تەنها لە خشتی خاوی قور دروست کراون، بۆیەشە بە تەواوی ویران بوونە.

ریباتە هەلکەوتووەکەی ناو گردۆلکەکانی سەنخاس، لەچاو ئەوانەی تر، قایم و خۆراگر بووە. سەبارەت بەوەی بە قوم و پارچە بەرد بیناکراوە، توانیویەتی دوای بەسەرچوونی ئەو هەمو سەدەیە بەرگە بگریت و بمینیت (ریبات وشەیەکی ئیرانییە بەرامبەر خان و کاروانسەراو میوانخانە بەکارهاتووە). ئەو کاروانسەرایە بریتییە لە لاکیشەیەکی (٤٣ × ٢٨) م (وینە ٢٥)،

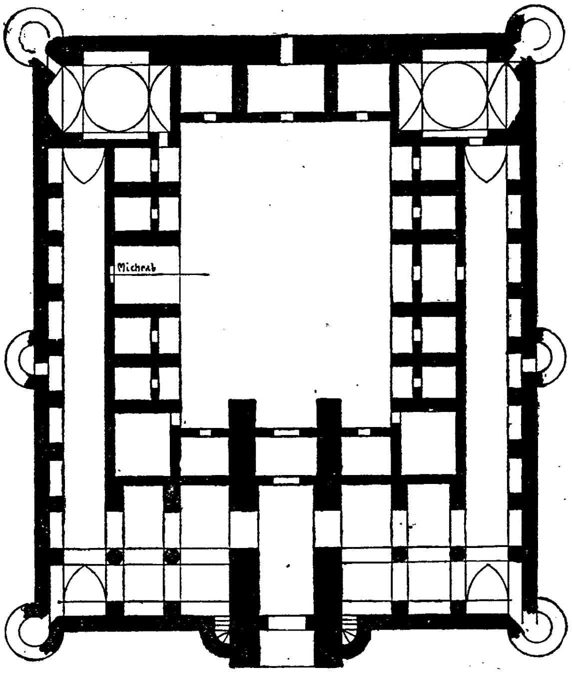

وینە ٢٥: ریباتی سەنخاس

(E. Diey: Churasanische Baudenkmaler I. Abb. 39 Berlin 1918. D. Reimer) لە وەرگیراوە.

بالی دەروازەکەی زۆر قوولە و لایەکەی بەرامبەر دەروازە تەنها ریزە کونجیکی نەوی هەیە، بالەکانی ئەملاو ئەولاشی، بەلای حەوشەوە، ریزە ژووریکی هەیە، کە بەرەو حەوشە هەریەکیك لەوانە هەیوانۆکەیەك بەرەو حەوشە بۆ کراوە، لە پشتەوەی ئەو ریزە ژوورە، بەلای دەرەوە، رارەوە تەویلەیەکی ٤٠ م دریژ هەیە، کە ریزە کونجیکی بچووکی دەرەکی هەیە. رارەوەکە لە کەرخی بالی دەروازە بەرین دەبیتەوە، شیوەی دوو هۆلی بە خۆوە گرتووە، کە لە دالانی دەروازەوە دەرگایان بۆ کراوەتەوە. بالی باشوور، لەلای حەوشەوە، بە هۆی هەیوانیکی میحرابدار بۆ نویژکردن، لە ناوەراستەوە، پچراوە، لە گۆشەی باشووری رۆژهەلاتی خانەکە گەرماویکی میچگۆمەزی هەیە. پیکهاتەی ئەو دەرگایە بە گشتی ئەوە پیشاندەدات، کە ئەو کاروانسەرایە بۆ موسافیرانی دەولەتی رەسمی پایەدار بەکارهینراوە، ئەو چواردە ریباتەش کە باسمان کردن، هەر بۆ ئەو مەبەستە دروستکراون. لیرە کونجە کراوەکانی حەوانەوە بە ژمارە زۆر نین و بۆ ژمارەییکی زۆری کاروانچیان تەرخان نەکراوە، لە جیاتی ئەمە هۆدەی داخراوی هەیواندارو بێ هەیوان دروستکراون. بوونی گەرماویش لەم کاروانسەرایە، نیشانەی خۆشگوزەرانی‌یە، کە ئەمە لە کاروانسەراکانی تر نەدیتراوە. بەشی پیشەوەی ئەو ریباتەو هەروەها گۆشە قوللە سیچوارەگە بازنەیی‌یەکانی دو نهۆمین. لە گۆشە قوللەکان و قوللەکانی پیشەوە، پلیکانە هەیە بۆ سەربان. لە کاتیکدا بەشەکانی بیناکە لە پارچە بەرد بنیاتنراوە، کەچی دەروازەکەی لە زیخەبەردی تەواو زار شیوەیی تاشراو، بە وشکە کەلەك هەلچنراوە. لە سەرەوەی سەردەرەکەشی چەناخەیەك لە کالکە بەرد (بەردی کلسی) بۆ نووسین جیگیر کراوە.